

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Соціологічні методи в системі державного регулювання економіки

Шифр та назва спеціальності

281 – Публічне управліннята адміністрування

Інститут

Навчально - науковий інститут соціально -
гуманітарних технологій

Освітня програма

Цифрове врядування

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), вибіркова ,

Семестр

4

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Сутула Оксана Анатоліївна

Oksana.Sutula Oksana.Sutula@khp.edu.ua

Старша викладачка кафедри соціології і публічного управління

Авторка понад 30 наукових і навчально-методичних публікацій. Курси:
«Політологія», «Соціологія економіки», «Соціальний аудит в організації»
», «Історія соціології».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

<http://web.kpi.kharkov.ua/sp/profesors-ko-vikladats-kij-sklad/>

Загальна інформація

Анотація

Курс спрямований на вивчення прикладного інструментарію соціології як необхідної складової сучасного державного управління. Дисципліна розкриває механізми використання соціологічних даних для обґрунтування економічних рішень, оцінки регуляторного впливу та моніторингу соціальної ефективності державних реформ. Програма охоплює питання соціологічного супроводу державної політики, вивчення податкової культури та довіри до інститутів влади. Особлива увага приділяється трансформації державного регулювання в умовах цифровізації (E-government) та використання великих даних (BigData) для аналізу соціальних процесів у публічній сфері.

Мета та цілідисципліни

Метою навчальної дисципліни «Соціологічні методи в системі державного регулювання економіки» є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань та практичних навичок використання соціологічного інструментарію для підвищення ефективності державного управління економічними процесами.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

СК4. Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ.

СК5. Здатність використовувати систему електронного документообігу.

СК6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

СК14. Здатність визначати стан електронної готовності щодо впровадження електронного урядування на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях.

Результати навчання

РН5. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.

РН9. Знати основи електронного урядування.

РН10. Уміти користуватися системою електронного документообігу.

РН11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.

РН20. Уміти використовувати технології та інструменти електронного урядування і електронної демократії.

РН21. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності; знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних стилів державною та іноземною мовами.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): денна форма: лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну: «Вища математика», "Інформатика", "Основи економічної теорії", «Теорія організації», «Вступ до спеціальності. Ознайомча практика», «Соціально-демографічна статистика», «Організаційно-правові засади публічного управління», «Основи публічного управління та адміністрування», «Державне та регіональне управління».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовується проєктний підхід до навчання, ігрові методи, акцентується увага на застосуванні інформаційних технологій. На практичних заняттях використовуються: ігрове проєктування; робота із законодавчими актами та іншими нормативно-правовими документами; виступи-презентації; опрацювання лекційного матеріалу та фахової літератури. Навчання передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, інтерактивна бесіда), наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) та практичних (практична робота, розв'язання задач, тренувальні і творчі вправи) методи навчання. Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Суспільство як об'єкт державного регулювання та соціальна система.

Суспільство як цілісна система та об'єкт управлінського впливу. Соціальні закони та механізми їх врахування в економічній політиці держави. Типи суспільств та специфіка регулювання перехідних економік. Бюрократія як інструмент та суб'єкт регулювання: раціональна модель М.Вебера. Соціальні інститути як регулятори: механізм взаємодії економічних та політичних інститутів. Соціальний контроль, норми та санкції в системі державного нагляду за економічною діяльністю.

Тема 2. Методологія та інструментарій соціологічних досліджень в управлінні економікою.

Програма соціологічного дослідження як база для прийняття управлінських рішень. Специфіка вибірки в економіко-соціологічних дослідженнях: репрезентативність груп підприємців та споживачів. Методи збору інформації для потреб державного регулювання: анкетування, глибинні інтерв'ю з експертами (представниками бізнесу), контент-аналіз нормативно-правових актів. Експертні опитування в системі оцінки регуляторного впливу (ОРВ).

Тема 3. Соціологічний моніторинг, прогнозування та проектування в публічній сфері.

Соціологія управлінської діяльності: вивчення ефективності держапарату. Методи соціального прогнозування економічних процесів. Соціальне проектування та планування як етапи розробки державних програм. Соціальні технології впровадження економічних реформ. Соціологія політики: дослідження електоральних очікувань та їх вплив на державний бюджет. Взаємодія влади, партій та груп інтересів (лобізм) у регулюванні ресурсів.

Тема 4. Соціологія знання в системі державного управління.

Передумови виникнення соціології знання. Теоретичні підходи до вивчення знання. Вищі аксіоми соціології знання. Соціологія знання як методологія дослідження соціально - історичного розвитку. Теоретичні підходи до вивчення знання як ресурсу управління. Соціологія знання як методологія аналізу експертних співтовариств, що консультують уряд. Роль «інтелектуальних центрів» (thinktanks) у розробці економічних стратегій. Трансформація економічних ідей у державні доктрини.

Тема 5. Економічна соціологія як теоретична основа регулювання.

Предмет економічної соціології. Особливості методу економічної соціології. Функції соціології економіки. Категорії економічної соціології. Напрямки розвитку соціології економіки. Предмет та функції економічної соціології. Соціологічний аналіз ринків: мережі, культури та інститути. Соціологічні методи аналізу економічної поведінки: раціональність, ірраціональність та соціальна вкоріненість (embeddedness). Категорії економічної соціології в системі державного планування та стимулювання ринку.

Тема 6. Соціологічний аналіз державного регулювання економіки.

Соціологічна інтерпретація економічних функцій держави. Діагностика соціальної ефективності прямих та непрямих методів регулювання. Соціологія соціального партнерства: трипартизм (держава-бізнес-профспілки) як механізм узгодження інтересів. Соціологічні методи вивчення тіньової економіки та корупції: виявлення неформальних інститутів та мереж. Особливості регулювання в умовах соціальної турбулентності та воєнного стану.

Тема 7. Соціологічне забезпечення соціальної політики та механізмів перерозподілу.

Моделі «Держави загального добробуту» та їх соціальна прийнятність. Соціологічні методи оцінки рівня та якості життя (індекси задоволеності, прожитковий мінімум). Регулювання доходів та ринку праці: моніторинг безробіття та соціальної напруги. Громадська експертиза та зворотний зв'язок: участь інститутів цивільного суспільства в оцінці соціальних наслідків економічних рішень.

Тема 8. Інституційна соціологія та цифровізація державного регулювання.

Роль правових і соціальних норм у формуванні економічного порядку. Соціологія бюрократії: аналіз адміністративних бар'єрів та шляхи їх подолання. Соціологічні дослідження довіри до державних інституцій та податкової культури. Цифрова трансформація регулювання (E-government): використання BigData та соціальних алгоритмів у державному менеджменті. Соціологічна оцінка цифровізації публічних послуг..

Теми практичних занять

Тема 1. Суспільство як об'єкт державного регулювання та соціальна система.

Суспільство як цілісна система та об'єкт управлінського впливу. Соціальні закони в економічній політиці держави. Раціональна бюрократія Макса Вебера як суб'єкт регулювання. Механізм взаємодії економічних та політичних інститутів. Соціальний контроль та санкції в системі державного нагляду.

Тема 2. Методологія та інструментарій соціологічних досліджень в управлінні економікою.

Програма соціологічного дослідження для прийняття управлінських рішень. Репрезентативність вибірки груп підприємців та споживачів. Анкетування та глибинні інтерв'ю для потреб державного регулювання. Контент-аналіз нормативно-правових актів в економічній сфері. Експертні опитування в системі оцінки регуляторного впливу.

Тема 3. Соціологічний моніторинг, прогнозування та проєктування в публічній сфері.

Соціологічний моніторинг ефективності державного апарату. Методи соціального прогнозування економічних процесів. Соціальне проєктування та планування державних програм. Соціальні технології впровадження економічних реформ. Вплив електоральних очікувань та лобізму на державний бюджет.

Тема 4. Соціологія знання в системі державного управління.

Соціологія знання як методологія дослідження суспільного розвитку. Знання як стратегічний ресурс державного управління. Аналіз діяльності інтелектуальних центрів та експертних співтовариств. Роль аналітичних центрів у розробці економічних стратегій. Трансформація економічних ідей у державні доктрини.

Тема 5. Економічна соціологія як теоретична основа регулювання.

Соціологічний аналіз сучасних ринкових структур. Соціальна вкоріненість економічної поведінки суб'єктів ринку. Соціологічні методи аналізу раціональної та ірраціональної поведінки. Функції економічної соціології в системі державного планування. Категорії економічної соціології в механізмах стимулювання ринку.

Тема 6. Соціологічний аналіз державного регулювання економіки.

Діагностика соціальної ефективності методів державного регулювання. Соціологія соціального партнерства та механізми трипартизму. Соціологічні методи дослідження тіньової економіки. Виявлення неформальних інститутів та корупційних мереж. Особливості регулювання економіки в умовах воєнного стану.

Тема 7. Соціологічне забезпечення соціальної політики та механізмів перерозподілу.

Соціологічна оцінка моделей держави загального добробуту. Соціологічні методи вимірювання якості життя та прожиткового мінімуму. Моніторинг соціальної напруги на ринку праці. Громадська експертиза економічних рішень держави. Участь інститутів цивільного суспільства у процесах перерозподілу.

Тема 8. Інституційна соціологія та цифровізація державного регулювання.

Вплив соціальних норм на формування економічного порядку. Соціологічний аналіз адміністративних бар'єрів у бюрократичній системі. Дослідження довіри до державних інституцій та податкової культури. Використання BigData та соціальних алгоритмів у державному менеджменті. Соціологічна оцінка цифровізації публічних послуг та E-government.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Програма самостійної роботи передбачає систематичне опрацювання лекційного матеріалу та ретельну підготовку до практичних занять разом із поглибленим вивченням окремих тем і питань, які не виносяться на лекційне обговорення задля стимулювання дослідницької активності студентів. Важливою складовою поза аудиторної діяльності є самостійний аналіз додаткових джерел, серед яких ключові місця посідають офіційні веб-портали органів державної влади та судових інституцій, що дозволяють здобувачам відстежувати реальні кейси інформаційно-аналітичного супроводу публічного управління. Окремим обов'язковим видом самостійної навчальної діяльності є підготовка наукового реферату за обраною тематикою, що має на меті розвиток навичок критичного аналізу сучасних трендів цифровізації; формування вміння аргументовано викладати власну позицію щодо трансформації публічних інституцій; опанування академічної доброчесності та культури наукового цитування.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Григоруک А.А., Литвин Л.М. Відносини власності в Україні. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/262/250>.
2. Економічна соціологія : хрестоматія / уклад. В. Г. Городяненко, В. В. Ніколенко. Дніпропетровськ: ЛІРА, 2014. 328 с.
3. Калуга В. Ф. Соціологія : навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2024. Ч. 1. 182 с.
4. Лукашевич М.П. Соціологія економіки: підручник. К. : Каравела, 2016. 280 с. URL: https://tourlib.net/books_others/lukashevych.htm.
5. Опанасюк Т. А. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2023. 266 с.
6. Соціологія : навчальний посібник / О. В. Бобіна [та ін.]; за ред. І. В. Шаповалової. Миколаїв : НУК, 2020. 284 с.

Додаткова література

7. Агенти соціальних змін у суспільстві нестійкої інституціоналізації Колективна монографія К.: Інститут соціології НАН України, 2022. 330 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/maket-agenti-soczin-dlya-tipografii.pdf>
8. Гуменюк Л. Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL: http://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/ГуменюкЛ.СОЦІОЛОГІЯ_хрестоматія_т.1.1.pdf
9. Козирев М. П. Соціологія: підручник / М. П. Козирев. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 656 с. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnnibpcjpcglclefindmkaj/http://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/437/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%80%D1%94%D0%B2%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202016.pdf>
10. Кузьменко Т. М. Соціологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 320 с.
11. Соболевська М. Рефлексивні процеси в сучасній теоретичній соціології: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2020. 108 с.
12. Рожанська Н. В. Загальна соціологічна теорія : навч. посіб. / Н. В. Рожанська, О. М. Дрожанова, О. А. Онофрійчук за наук. ред. І. А. Мейжис, В. Л. Гавелі. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 336 с. URL: <https://dSPACE.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/65/1/%D0%A0%D0%BE%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D.%20%D0%92.%20%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F.pdf>
13. Соціологія: навчальний посібник для студентів / Романенко М., СюйЦюань Яо. Соціологія: підручник. Київ: ЦНЛ, 2019. 808 с.
14. Соціологія: навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають «Соціологію» / О. В. Горпинич, О. Ю. Клименко, Л. М. Москаленко, М. С. Труш, В. Ф. Ятченко Київ: ДУТ, 2019. 235 с.
15. Соціологічний енциклопедичний словник. URL: http://mirslovari.com/content_soc/poljarizacija-socialnaja-3620.html#ixzz2GjklQipp
16. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й. Черниш та ін.]. Київ : «Каравела», 2020. 356 с. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiolohiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
17. Танчин І. З. Соціологія : навч. посіб. / І. З. Танчин. 3-тє вид., перероб. К. : Знання, 2008. 351 с. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/572-sotsiologiya-tanchin-I3.html>
18. Толстов І. В., Даніліян В. О. Соціологія: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2018. 284 с. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnnibpcjpcglclefindmkaj/http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2451/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

19. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiivse.pdf>
20. Черниш Н., Соціологія. Курс лекцій : підручник. Львів : Кальварія, 2003. 543 с. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/482997/mod_resource/content/1/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%88%20%D0%9D.%D0%99.%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf
21. ШтомпкаПйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. 400 с.
22. IntroductiontoSociology 2e. 2017. RiceUniversityHeatherGriffiths, Fayetteville, NorthCarolina. NathanKeirns, Zanesville, OhioEricStrayer, Salinas, CaliforniaCopyrightYear: 2015 . URL: <https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/IntroductionToSociology2e-OP.pdf>.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (30%) та поточного оцінювання (70%). Залік: виконання ситуаційного завдання та усна доповідь. Поточне оцінювання: 8 онлайн тестів за темами (40%), реферат (20%) та підсумкова контрольна робота (20%)

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

28.06.2024

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Діна ТЕРЕЩЕНКО

28.06.2024

